

S O K F É L E .

17. Szám. Béts. Februáriuſ 26-dikán.

1833

Emlékeztető Jegyzetek.

F e b r u á r i u s .

23. Febr. — 1638. Éjjél után Bétsben tűz támad a' Ts. K. Lakban, és semmivé teszi az új burgot. — 1792 † Neynolds Josua az Ángol oskolának leghíresb festője. — 1814. Hertzeg Liechtenstein Ventzel Schwartzenberg Szárny-Adjutánsa megérkezik Napoleon főhadi szállásában Chartresben, 's át adja Ferentz Ts. levelét, felcletül Napoleon levelére, mellyet 17-ben Nangisban írt vala. Ferentz hajlandónak mondja magát a' békére.

24. Febr. — 1538. Váradon megbékül Ferdinánd 's Zápolya. Egyike Királytársának esméri a' másikat. — 1792 született Rima Szombatban Ferentzy István hazánk leghíresb szobrásza. Bétsben a' mesterségek oskolájában kétszer nyert jutalmat. — 1814. Napoleon korán reggel megrakja katonáival Troyest. Az egyesült nagy had utó-tsapatja erőssen hartzol a' Frantziákkal; Blücher 9000 új katonát kap, 's újra Páris felé nyomúl.

25. Febr. — 1638. Deveroux Kapitány meggyilkolja Eggerben a' Friedlandi Hertzeget Grof Vallensteint, baráti Kinszky, Illo, Terzky kevés idő előtt hasonló sorsra jutottak Gordon Ezredes-hadnagynál vatsora közben. — 1828. Földindulás Lüttich 's Ostende táján.

26. Febr. — 1814. Marmont vissza vonúl 's egyesül Mortierrel. Lusignyban félbe szakadnak az alkudozások, minthogy Napoleon kívánati határt nem esmérnek. — 1815. Napoleon elhagyá Elba szigetét 1000 katonákkal. — 1828. Don Pedro húga Izabella Mária átadja Míguelnek Portugallia kormányát, 's Míguel a' Constitutio feltartására leteszi az esküt.

Magyarosítás módja.

Hajdan Kalotsai Érsek Patachich Gábor († 1745) különös nyelv-terjesztés módot követett el egyházi megyéjében. A' Török szolgaság évszakában Serbusok

Toldalék a' M. Kuríhoz.

telepedtek le azon a' vidéken, 's a' hajdan ott uralkodott magyar nyelvnek már csak lassú utó-hangjai voltak még fenn. Patachich maga Horváth, de magyar Érsek 's buzgó patriota, új életre kívánta ébreszteni érseki lakjában a' haldokló magyar nyelvet, 's azt hajdani uralkodásába vissza állítani iparkodott. — A' még fenn lévő Magyar ágakat az izmos Serbus tör'sökökbe oltá, és 12 fnt. pénz, vagy ugyan annyi páltza büntetés terhe alatt megtiltá a' Sláv-tót dialectuson beszéllést, és — a' *cura* használt. — Mily példáját adta nemzeti nyelvünk iránti buzgóságának e' lelkes hazafi, veles rokon nyelvű maradékinak, nemzetbelieinek! A' választott eszköz nem éppen szelidebb századunkba való ugyan, de a' jó akarat még is kitetszik, 's bizonyosan figyelmeztetésül is szolgál horvát származású rokon hazánkfiainak annyiban, hogy a' köz óhajtásnak ellene ne szegüljenek; mi nekünk pedig született magyaroknak annyiban, hogy a' mit lelkes Patachichunk a' miénknél kevésbbé szelid századjában *büntetéssel* is kívánt eszközteni, 's nagy részben eszközlött, mi, az az köztünk, a' kiknek módjokban van, jutalom-tételek által ébreszszük magyarosodásra idegen ajkú, vé-
lünk egy törvény általma alatt elő rokon hazánkfiat.

*A' jobb fajta mag-neműek termésének *) öszve hasonlítása Ung és Szerem Vármegyében.*

Amaz magasan fekszik észak felé, ez Tót Országban jól le dél felé. — Ung, Vármegyében terem esz-

*) Kívánatos, hogy a' *gabona* nevezet az egész hazában minden magos termékre nézve közönségesen elfogadtatnék. — Némely vidékeken feltserélik ezt a' rozs-zsal. Az e'féle határozottságok vajmi jók. Akkor nem kén körülíráshoz vagy öszve tevéshöz folyamodni.

tendőnként tiszta búza 10,000 p. m. rozs 112,400 m. árpa 14,098 m. zab 223,617 m. öszvesen 316,115 m. Szerem Vármegyében, hasonlóképpen lehúván a' vetni való magot terem átaljában tiszta és kétszeres *) búza (tsupa ro's igen kevés vettetik) 671,747, árpa és zab 231,146, öszvesen 902,893 m.

A' Britanniai legjobb gazda.

1795-ben halt meg Bakewell Robert, a' legjobb gazda azok között, kik valaha Britanniában éltek. A' Marha tartást annyira javította, hogy élte utolsó esztendeiben egy kosnak egyetlenegy nyári használatáért 400 Guineet (800 aranyat) is fizettek; sőt válogatott kossai közzül egy 800 guineet keresett 1792-ben, 's avval együtt a' mi hasznot ezen felül hájtott öszvesen 1200 guineet. — Mikor fog a' magyar gazdálkodás illy virágzó pontra jutni? pedig juthat, tsak Hazánk lelkesebb fiait kövessük!

A' Sóvári aknákból 1792-ig kősó is került ki a' főzöttön kívül: ezen esztendőben beszakadt az aknába a' víz, 's már ma tsak tsupa főzött só készül ott. — 100 rész sós vízből 27 rész sót ád, 1787-ben főztek itt 128,000. 1788-ban 110,000 mázsát. — Mázsája abban az időben került 20 = húsz krba. — Nagy kár, hogy későbbi időkről is nints dátumunk; de ezt is jobb tudni. Talán ha valaki olvassa ezt, felébred, kivált ha közel lakik oda, 's fogja velünk meszszebb lakókkal tudatni, hanyadán áll ma azon nemzeti kintsünk. —

*) Kétszeresnek és kétszer-búzának tudtomra Borsodban, nevezik azon meg nemet, vagy gabonát, melyben a' tiszta búza 's rózs kissébb vagy nagyobb mértékben vannak vegyülve.

1800-ban egy új főző ház épült ott tiroli katlan-házak formájára, mi által a' főzés tetemesen javult; az előtt két katlan alatt 3500 kubik öl bikfát égettek el esztendő alatt, most 2000 öllel kevesebb szükséges, tsak hogy egy egy üstben (Pfanne) 80,000 mázsánál többet főzni nem lehet, de ez tisztább 's jobb só. —

A' Juh és a' Kolomp.

Hát nem jó vezető vagyok én — így ditsekedett a' kolomp a' gyapjasnak; — hangod, tested elég nagy — felel a' kolomptzepelő, — hanem tudod mi híjod van? eszed nints barátom, — azomban sokszor hangodtól is megfoszt egy kis beléd dugott széna. — Héj sok az e'féle kolompember a' mai világban.

T á n t z o k.

Futó gondolat egy tántzumulatságban. M. O.

„Nézd a' tántz' nemeit mint festi le játszi etsettel
A' népek lelkét, 's nemzetek izleteit.“ Így énekel.

Berzsenyi, 's Strauss azt mondja: „Der Tanz ein Leben, das Leben ein Tanz. Berzsenyi fejtegette állítását mesterisen, 's én Straussét akarom fejtegetni. Az Ecosaise valódi képe a' könnyelműségnek. Gyorsan, 's könnyen repül alá 's fel a' sorokon a' tántzos, míg elfáradva egy szugolyba vonúl, székre kushad, hogy felhevült vére letsendesüljön. Így a' könnyelmű kéjelgve éli napjait, máról tsak holnapra gondoskodik míg ezt az életet elűnja, bohóságait nevetvén tsendesben gondolkodik, 's tselekszik.

„A' Német hármal lépéssel lejtve kereng-le
'S párját karja közé zárja, 's lehegve viszi.“

Ki nem látja e' tántz nemében az ifjú szerelem felhőtlen képét! két szerelmes egymással teljesen kielégítve Amor rózsa-lántzai által egybekötve vigadva lebeg keresztül az életen, míg a' tántzot a' házasság komoly Polonaise léptekkel el nem végzi. — Valamint a' dühöngő — engedelem e' kifejezésnek — Gallope a' tántzosokat egy húzomban űzi, míg nem tarthatván magokat tovább, a' közellévő padra esnek, 's levegő után kapkodnak 's nem képesek többé részt venni a' tántz örömeiben: így űzik a' szenvedélyek az embereket egy mérhetetlen Körben, nem vergődhetnek ki az örvényből, elragadtatva egy mindenható erő által, mellynek ellent nem állhatnak; míg csak el nem fásulnak részt nem vehetvén többé a' tiszta gyönyör örömeiben. — Az agg kor gondos, 's vigyázó előrelátását másolja a' Menuette. — A' Cottillon elmés tourjai tükre életünknek. Első most a' váltótántzban az, ki a' legközelebb pillantásban utolsó — így játszik az életben a' tsalárd szerentse kénye az emberrel. — A' nagy pihenő óra — a' sir. „Hajh! galambhordta fia, hát a' magyar?“ „Magyar — — — merre ragadja negédje? szóval magyart nem jártak. Kialthattál volna bizonynal Magyart! ilyen atta vén Jebuzéussa!“ de Izsák rá nem rándította volna pengő muzsikáját, 's ők nem jártak volna magyart, ha mindjárt végre feliszólt volna a' vitéz Bordáts:

„Uraim! az Urak Magyarnak tartanak

„Magokat; de ki Tót, ki Német, ki Hanák.

— — — — —
 „Ím a' külső népek bámulják díszedet,
 „S tulajdon Nemzeted nem betsül tégedet!“

Igaz e még ez?

B é r.

Különös, hogy ez a' szép régi magyar szó, melly előbb a' legszebb 's a' legnemesb irányzatban használtatott, most a' mindennapi életből mindég jobban, 's jobban kiküszöböltetik. Úgy tetszik a' nagyobb rangúak szégyenlenek ezen szóval élni; mert mindnyájan más elnevezést használnak. Így kapnak p. o.

A' Státus nagyobb tisztjei — Fizetést.

A' Státus kisebb tisztjei — Tartást (Gehalt).

A' Rendkívüli tiszttek — Remuneratiot, vagy Diurnumot.

A' katonatisztek — — Zsoldot.

A' boltoslegények — — Salärt.

A' színjászók — — Gaget.

Az írók — — — — Honoráriumot.

Bért senki sem akar. Tsak a' napszámosok, a' szolgák, 's szolgálók kapnak bért; még maga a' magyar köz katona is Löhnungot kap; még mi sokszor e' szó legnemesb értelmében felkiáltunk: „Az Isten legyen bére a' nemes adakozónak!“ — „Az erény bére tsak túl a' siron díszlik!“ — „A' mivész bére maga a' tudomány!“ Valóban nem kevés bért érdemlene az, ki kifürkészné az okát annak, hogy ez a' szép szó a' mindennapi használásban annyira megvettetik, 's hogy már annyira megavúlt.

Édes örömet gerjeszthet minden igaz Magyar szívében hazája szép nyelvének haladása, mellynek Bétsben is láthatók már már jelei; a' *Wiener Zeitung* sokszor hirdet magyar könyveket magyar nyelven. Gerold Urnál minden jelesb magyar munka találtatik azon az áron, mellyen Pesten adatik. Láttam e' napokban nála Kisfaludy Sándor munkáinak 4 első kötetét valóban

tsuda-szépségű kiadásban (árra a' 4 köt. 20 fl. p.). Méltó az árra, 's külsője a' tartalomhoz! — Nagy volt örvendezésem, midőn Gerold Úr értesítene, hogy öszsze lehet ezt a' kiadást mindenben hasonlítani a' Külföld akármelly fénykiadásával (Prachtausgabe) Ha másért nem, bizonyosan ezért ditsérendő Wigand Otto Ur!

Az ivók' honszeretete.

Egyszer virúl — egy az élet,
De az öröm sok,
Idő előtt a' siré lett
Kit ölnek gondok.

„Bú gond ellen bor az ostor,
Ez hát durrogjon;
Durrog minden tisztes réz-orr
Hogy felvidüljön!“

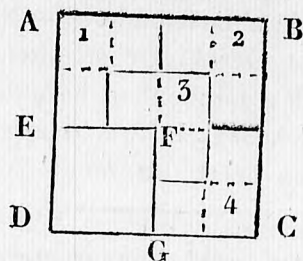
Vidúl valónk, és lelkesül —
Az ég ragadja;
Itt hazafi köröskörül
Ki kezét adja!

„De! a' jó hazafi önként
Áldoz, 's szeret hont',
'S kiki áldoz módja szerént
Ez épít — az ront!“

Nosza miis nyerni babért
Pályát válaszszunk:
Haljon más a' jó hazáért, —
Mi ér'tte — igyunk!

Nátly Jósef.

A' Sokféle 9-dik számában közlött Földmérési feladás Megfejtése.

A' mezei gazda teljesíté igéretét, 's felosztá fiai közt földjeinek három negyedjeit, minthogy képesek voltak kívánatinak megfelelni. Kijellettetett tehát az Attyoknak a' négyszeg D, E, F, G, mellynek egyik szegletén D lakja áll, úgy, hogy az oldal $DE = \frac{1}{2} AD$ lett, mi által kiterjedése, vagy színe egyenlő nagyságú lett A B C D negyedrésszével. A B C D megmaradt három negyedrészeit A, B, C, G, F, E, magok közt így osztották fel a' négy Osztályosok. E F, F G, A E és G C, két, A B, pedig 's B C négy egyenlő részre osztódtak, 's az összekapcsoló vonást úgy képzelték húzva, mint az 1 fig. mutatja; ez által 12 hasonló négyszeg eredt, e' 12 négyszegből hármat, 's hármat kaptak össze úgy, hogy térek, mint 1, 2, 3 és 4 (nézd 1 fig.) eredtek, mellyek, minthogy mindegyik 3 hasonló, 's egyenlőkép összekötött négyszegből áll, egészen hasonlók egymáshoz, mint a' Földméréstudomány kezdetbéli ismeretekből kitetszik. Ezen feladást a' Freymüthige Redactioja tette közönségessé jutalom igéret mellett annak, ki azt legelsőben megfejtendi. A' jutalmat, melly egy vízerány mérő jeles készülékben állott Moné Károly Úr a' Magyar Kir. Testőrző Nemes Seregnél Hadnagy nyerte el.

R e j t e t t s z ó.

Megfordított végső tagom, Sokaknak ma Virtust tesz

Első tagommal belőlem, tzn, fa, föld karika lesz.

Megfejtés a' 16. számban: Torma.